Trafi Liikenteen turvallisuusvirasto

Ajoneuvokatsastuksen laatutasovaatimukset

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
26.4.2017 HE 9/2017
Marko Sillanpää ja Olli Lindroos

Vastuullinen liikenne.
Rohkeasti yhdessä.

Katsastuksen yleisesittely

- Katsastuksen tavoitteena on vähentää liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden henkilöiden sekä ympäristöhaittojen määrää varmistamalla, että liikenteessä käytettävät ajoneuvot pidetään turvallisessa ja ympäristön kannalta vaatimustenmukaisessa kunnossa.
- Katsastuksen vähimmäisvaatimukset on määritelty katsastusdirektiivissä
- Direktiivin vähimmäisvaatimusten lisäksi Suomessa katsastetaan myös O2-luokan perävaunut sekä L6- ja L7-luokan ajoneuvot
- Katsastuksia suoritetaan Suomessa 510:lla katsastustoimipaikalla.
  - Erikoiskatsastuksia suoritetaan n. 400 toimipaikalla
  - Raskaiden ajoneuvojen katsastuksia suorittaa 352 katsastustoimipaikkaa.

Markkinatilanne

- Vuosittain Suomessa suoritetaan n. 2,7 miljoonaa määräaikaiskatsastusta
- Markkinaosuuksien perusteella markkinat näyttävät kehittyvän kohti pienempiä katsastusyrityksiä.
- Kahden suurimman katsastusyrityksen yhteenlaskettu markkinaosuus on n. 44%
  - Osuus on laskenut vuodesta 2012 lähtien
- Määräaikaiskatsastuksen keskihinta ilman päästömittauksia oli heinäkuussa 2016 43,75€ ja päästömittausten kanssa hieman yli 70 €

Yleinen laatutaso katsastuksissa

- Katsastusten laadussa ei ole viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia. Laadun kehitys on kuitenkin ollut varovaisen myönteistä.
- Ikäryhmittäin jaotellun tilastoinnin myötä on havaittu, että alle 8-vuotiaiden autojen vikahavainnot ovat vähentyneet, kun taas yli 14-vuotiaiden autojen vikahavaintojen määrät ovat kasvaneet.
  - Ajoneuvokannan ikääntymisen johdosta myös yli 14-vuotiaiden autojen osuus ajoneuvokannasta on kasvanut.
  - Kaikkiaan vikahavaintojen kokonaismäärä on kasvanut
  - Yli 14-vuotiaiden vikahavainnot edustavat yli 64% osuutta kaikista havaituista vioista.
- Katsastustoimipaikkojen keskinäiset erot ovat pienentyneet hieman.
- Riskiperusteisesti kohdistetussa valvonnassa sekä testiautotoiminnan yhteydessä on havaittu, että merkittävä osuus ajoneuvojen vioista jää kuitenkin havaitsematta.
- Katsastuksien laatu on kohtuullisella tasolla
  - Pyritään parantamaan markkinoiden tasalaatuisuutta.

Ajoneuvon ikääntymisen vaikutus vikaantumiseen

- Tarkasteltaessa katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten suhteellisten osuuksien voimakasta kasvua on ymmärrettävä, ettei kasvu ole yksistään seurausta ajoneuvojen ikääntymisestä.
- Ajoneuvojen ikääntymisellä on useimmiten yhteys myös moniin muihin tekijöihin,
  - ajoneuvon ajomäärän kasvuun (matkamittarilukema),
  - huollon laatuun ja määrään,
  - omistajuuteen (leasing/yksityinen),
  - ajoneuvosta huolehtimiseen käytettäviin panoksiin,
  - ajoneuvojen käyttötarkoitukseen,
  - käyttöympäristöön,
  - käyttötapaan,
  - ympäristövaikutusten kokonaismäärään (kuten korroosio)
  - ajoneuvojen teknisiin ominaisuuksiin ja ajoneuvotekniikan laadun kehitykseen.

Katsastussääntelyn muutokset

- Muutokset tullaan toteuttamaan kahdessa vaiheessa.
- Ensimmäinen vaihe keskittyy uuden katsastusdirektiivin implementointiin.
- Toisessa vaiheessa arvioidaan katsastuksen Suomi-lisiä, laadunvalvonnan edellytyksiä sekä liiketoiminnan rajoitteiden keventämistä katsastusalalla.

Säädöstasot

- Laki
  - Määräaikaiskatsastuksen sisältö sekä vikojen ja puutteellisuuksien luokittelu
  - Ajoneuvojen hylkääminen ja hyväksyminen
  - Ajokieltoon määrääminen
  - Katsastustodistus
  - Valvontakatsastukseen määrääminen
- Valtioneuvoston asetus
  - Katsastusaikavälit ja määräaikaiskatsastusaika
  - Katsastettavat ajoneuvoluokat
  - Oikeus käyttää määräaikaiskatsastuksessa hylättyä autoa
  - Valvontakatsastuksen sisältö
- Trafin määräys
  - Määräaikaiskatsastuksen tarkastuskohteet
  - Katsastuksessa käytettävät tarkastusmenetelmät
  - Havaittujen vikojen arvostelu.

I-vaihe

- Katsastusdirektiivin minimivaatimukset arvosteluperusteet-määräykseen
- Katsastusaikavälin harventaminen
  - Katsastusajankohdan rullaaminen. Seuraava määräaikaiskatsastusaika määräytyy hyväksytysti suoritetun katsastuksen perusteella.
    - Mahdollisuus siirtää katsastusajankohta haluamaansa ajalle.
  - Luvanvaraiseen liikenteeseen käytettävät ajoneuvot on edelleenkin katsastettava vuosittain.
- Nopeiden, kaupallisissa kuljetuksissa käytettävien, traktoreiden katsastaminen
  - Katsastettava ensimmäisen kerran neljän vuoden kuluttua käyttöönotosta ja sen jälkeen joka toinen vuosi
- Moottoripyörien vapauttaminen katsastusvelvollisuudesta edistämällä moottoripyöräilyn turvallisuutta vaihtoehtoisin liikenneturvallisuustoimin.
- Riippumattomuusvaatimusten poisto erikoiskatsastusten suorittajilta.

II-vaihe

- Suomi-lisät katsastusvelvollisuudessa
  - O2, Nelipyörät, Kevyet nelipyörät ja museoautot
  - Arvioidaan katsastuksen hyötyjä ja kustannuksia
- Liiketoiminnan rajoitteiden purkaminen, toimilupajaottelu
  - Arvioidaan jaottelun rajoituksien tarkoituksenmukaisuutta
  - Arvioidaan tila- ja laitevaatimuksien tarkoituksenmukaisuutta
  - Pyritään luomaan parhaat edellytykset korkealla laadulle
- Laadunvalvonnan keinojen kehittäminen
  - Arvioidaan muutostarpeita säädöksissä tehokkaan valvonnan mahdollistamiseksi
- Yksittäishyväksynnän järjestäminen
  - Arvioidaan sääntelyn toimivuutta ja mahdollisia kehitystarpeita

Arvosteluperusteet-määräys

- Arvosteluperusteet ovat vielä nykyisin Trafin ohje
  - Arvosteluperusteet tullaan antamaan jatkossa Trafin määräyksenä.
  - Sisältö perustuu katsastusdirektiivin vaatimuksiin.
  - Määräyksessä annetaan tarkastettavat kohteet, käytettävät tarkastusmenetelmät ja havaittujen vikojen arvostelu (korjauskehotus, hylkäys, ajokielto)
- Direktiivimuutoksen myötä arvosteluperusteita joudutaan päivittämään.
  - Direktiivi määrittää minimitason tarkastuskohteille ja vikahavaintojen arvostelulle
  - Pääosin voimassa olevat arvosteluperusteet täyttävät uuden katsastusdirektiivin vaatimukset.
  - Joitain muutoksia arvosteluihin joudutaan tekemään

Arvosteluperusteet-määräys

- Määräysluonnos oli lausuntokierroksella tammi/helmikuussa.
- Direktiivistä johtuvia tiukennuksia pidettiin lausuntokierroksella paikoitellen kohtuuttomina, lähinnä valaisimia, tuulilasia ja äänimerkinantolaitetta koskien
- EU notifioitavaksi

Arvosteluperusteet-määräyksen tärkeimmät muutokset lausuntokierroksen jälkeen

- Pakokaasupäästöjen tarkastaminen
  - Bensiinikäyttöiset autot
    - 1.1.2007 tai myöhemmin käyttöönotettujen bensiinikäyttöisten ajoneuvojen pakokaasupäästöt voitaisiin tarkastaa MI-valon oikeanlaisesta toiminnasta ja lukemalla ajoneuvon OBD- järjestelmän vikamuisti. Pakokaasujen mittaaminen analysaattorilla tehtäisiin vain jos OBD- järjestelmän vikavalon toiminta olisi epänormaali, vikamuistissa olisi jokin vikakoodeista: P0001-P0499 tai P0650 taikka pakokaasupäästöjen mittaaminen katsottaisiin muusta syystä aiheelliseksi (esimerkiksi näkyvää savutusta).
  - Diesel-käyttöiset autot
    - 1.1.2007 tai myöhemmin käyttöönotettujen Diesel-käyttöisten ajoneuvojen päästöt olisi mahdollista tarkastaa MI-valon oikeanlaisesta toiminnasta ja lukemalla ajoneuvon OBD- järjestelmän vikamuisti. Savutusmittaus tehtäisiin vain siinä tapauksessa että OBD-järjestelmän vikavalon toiminta olisi epänormaali, vikamuistissa olisi vikakoodi/vikakoodeja, järjestelmään ei saataisi yhteyttä tai pakokaasupäästöjen mittaaminen katsottaisiin muusta syystä tarpeelliseksi (esimerkiksi näkyvää savutusta).
  - Ennen 1.1.2007 käyttöönotetut autot tarkastettaisiin kuten nykyisinkin.

Arvosteluperusteet-määräyksen tärkeimmät muutokset lausuntokierroksen jälkeen

- **B1 Käyttöjarru.** Uudeksi tarkastuskohteeksi on lisätty myös jarrunesteen tarkastamista mittaamalla.
- **C1 Heijastimet** Vikaluokittelua täsmennetään siten, että puuttuminen on hylkäysvika, jos kaikki heijastimet puuttuvat.
- **C Valaisimet:** Yleisesti valaisimet tulkitaan hylätyksi, jos valaisimet puuttuvat kokonaan. Merkkivalojen toimimattomuus tulkitaan korjauskehotukseksi. LED-valaisimet tulkitaan toimimattomiksi, jos yli 1/3 valaisimista ei toimi.
- **C15.2 Melu.** Säilytettäisiin korjauskehotusmahdollisuus hylkäyksen rinnalla vaikka direktiivissä pelkkiä hylkäysvikoja.
- **D5 Alusta D10 Kori.** Ehdotetaan poistettavaksi pienialainen yksittäinen ruostevaurio (alkuperäinen lujuus heikkenee aina), koska epämääräinen määritelmä.
- **D10.1 Kuorma-kori**: Lisätty tarkastettavaksi kohdaksi vaihtokuormakorin kiinnitys ja lukituslaitteet ja viaksi lukitus/ kiinnitys viallinen tai puutteellinen, luokitteluksi hylätty jos kuormakori ei paikallaan ja ajokielto jos kuormakori paikallaan.
- **D11 Vetolaitteet** (perävaunun kytkentälaitteet): Määräysluonnoksessa nyt ajokielto vaihtoehtona vain perävaunun kohdalla, mutta ei ajoneuvon. Vastaa arvosteluperusteohjetta. Nyt lisätty myös ajoneuvon kohdalla toissijaiseksi arvosteluperusteeksi ajokielto lausuntojen perusteella.
- **E1 Hallintalaitteet**: Muutettu nyt vain auton turvallista käyttöä haittaavien vikojen luokittelun ainoaksi vaihtoehdoksi hylätty.
- **E2 Peilit**: Lisätty hylkäysviaksi kaikkien taustapeilien puuttuminen.

Arvosteluperusteet-määräyksen tärkeimmät muutokset lausuntokierroksen jälkeen

- **E3 Korin sisustus**: Arvostelu muutettu vikojen luokittelua siten, että on vain joko hylky- tai korjauskehotusvikoja. Korjauskehotusvikoja ovat merkinnät tai ikkunoiden rikkomiseen tarkoitetut vasarat puuttuvat ja istuimen säätö ei toimi. Arvostelu tiukentuu siten nykyisestä vikojen istuimen sijoitus virheellinen, istuimen lukitusmekanismi ei toimi, vaarallisia teräviä osia, käynti takaistuimelle estynyt, ja rakennetta muutettu siten, että se haittaa auton turvallista käyttöä.
- **E3 Korin sisustus**: Lisätty pakolliset pääntuet tarkastuskohteeksi ja vioiksi puuttuminen ja vaurioituminen ja luokiteltu hylkäykseen johtaviksi vioiksi.
- **E4 Tuulilasi**: Ehdotetaan vikojen ”vaurioitunut niin vakavasti että vaarantaa merkittävästi liikenne-turvallisuutta” sekä ”puuttuminen kokonaan tai kiinnitys puutteellinen” luokittelun yhtenäistämistä siten, että näissä olisi kaikissa vaihtoehtoiset vikaluokittelut hylky/ ajokielto, jolloin mahdollistaa vikojen vaarallisuuden arvioinnin tilannekohtaisesti.
- **E7 Äänimerkki**: Puuttuminen kokonaan olisi hylkäykseen johtava ja toimimattomuus korjauskehotus.
- **E10 Lukkolaite**: Jos ohjauslukko kytkeytyy päälle ajoneuvon ollessa käynnissä, voidaan vikaa pitää vaarallisena ja ajokieltoon määräämistä perusteltuna. Direktiivin mukaan vaaralliseksi viaksi on luokiteltava vika ”lukitsee ajoneuvon tai estää sen käytön tahattomasti”.
- Pyrkimyksenä on ollut säilyttää nykytilanne.